

Strukturális egyenletek modelljének alkalmazása a Közös Agrárpolitika 2013-as reformjának elemzésére*

Kovács Attila,

a Budapesti Corvinus Egyetem
PhD-hallgatója és a Külügyi és
Külgazdasági Intézet kutatója

E-mail: attila.kovacs4@uni-
corvinus.hu

A Közös Agrárpolitika az Európai Unió meghatározó szakpolitikáinak egyike, mely a legnagyobb részesedést mondhatja magáénak a közös költségvetésből. Mivel a Lisszaboni Szerződés az együtdöntési eljárást a Közös Agrárpolitika jogalkotására is kiterjesztette, így annak 2013-as reformja során az Európai Parlament első ízben vett részt a Tanáccsal egyenrangú félként a jogalkotási folyamatban.

Az elemzés alapjául egy nemrégiben összeállított adatbázis szolgált, mely a 2013-as közös agrárpolitikai reform jogszabálytervezeteinek módosítására benyújtott parlamenti javaslatokat tartalmazza. Ennek elemei 14 magyarázó- és három eredményváltozóval írhatók le.

A strukturális egyenletek modelljének alkalmazásával a cikk célja, hogy a Közös Agrárpolitika döntéshozatalára befolyással levő, az elmélet és a kutatói tapasztalat alapján előzetesen létrehozott faktorok meglétét, illetve kapcsolódását a megfigyelt változók tükrében tesztelje.

Az eredmények nem igazolják vissza a felállított modell helyességét. Azonban kiemelendő, hogy az Európai Parlament módosító javaslatainak elfogadását leginkább az azok típusát leíró, valamint politikai tényezők határozzák meg.

TÁRGYSZÓ:

Strukturális egyenletek modellje.

Közös Agrárpolitika.

Európai Parlament.

* A szerző ezúton mond köszönetet a cikk elkészítése során nyújtott segítségükért, értékes és hasznos javaslataikért, észrevételeikért *Füstös Lászlónak*, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem egyetemi tanárának és *Ferenci Tamásnak*, az Óbudai Egyetem adjunktusának.

Az EP¹ szerepét az EU² döntéshozatalában már számos elemzés vizsgálta. E cikkek döntő többsége az EP jogalkotási erejét az EU különböző jogalkotási (leginkább együtdöntési és konzultációs) eljárásainak összehasonlításával mutatta be (*Steunenber* [1994], *Crombez* [1997], *Shackleton* [1999], *Hix* [2002], *Jupille* [2007]). Fő konklúziójuk, hogy az EP növelte jogalkotási befolyását az együtdöntési eljárás fokozatos bevezetésének és egyre több uniós szakpolitikára történő kiterjesztésének köszönhetően.

Az EP szerepét vizsgáló elemzések jelentős része az európai parlamenti módosító javaslatok elfogadását befolyásoló tényezőkkel foglalkozott, és döntően logisztikus regressziót alkalmazva azonosította a javaslatok elfogadását szignifikánsan befolyásoló magyarázóváltozókat (*Kreppel* [1999], *Lucic* [2004], *Kardasheva* [2009], *Kovács* [2014]). Szerzőik arra a megállapításra jutottak, hogy az Európai Bizottság által támogatott, a tisztázó jellegű, az első olvasatban tett, valamint a kompromisszumos módosító javaslatok elfogadásának valószínűsége nagyobb, mint az egyéb fajtáké.

A KAP³ 1962 óta az EU legnagyobb költségvetéssel rendelkező szakpolitikája. A Lisszaboni Szerződés 2009-es hatályba lépésével ez is az együtdöntési – rendes jogalkotási – eljárás hatálya alá került, mely különösen a 2013-ban küszöbönálló közös agrárpolitikai reformok kapcsán vonzott tudományos figyelmet. *Swinnen–Knops* [2012], illetve *Greer–Hind* [2012] e témában írt cikkének fő konklúziója, hogy az EP ugyan növelte erejét az együtdöntési eljárás bevezetésével a KAP terén, de (még mindig) nem vált a Tanáccsal egyenrangú társjogalkotóvá.

Elemzésem egy új, az EP képviselői által a KAP 2013-as reformjának jogszabálytervezeteihez beterjesztett módosító javaslatokat tartalmazó adatbázison alapszik, melynek mintanagysága meghaladja a 8 500-t, elemeit pedig 14 magyarázó- és három eredményváltozó írja le.

Jelen cikk a KAP döntéshozatalára befolyással levő faktorokat a megfigyelt változók tükrében teszteli. Ennek keretében azt vizsgálja, hogy az utóbbiak valóban az előzetesen meghatározott latens változók szerint csoportosulnak-e, illetve azok alapján kapcsolódnak-e egymáshoz.

Az elemzés újdonsága a következőkben ragadható meg. Egyrészt a politikatudomány terén eddig alkalmazott konfirmatív faktorelemzési modellek döntően csak a politikai részvételt vagy a választást (a leadott szavazatot) befolyásoló tényezőket elemezték strukturális egyenletek segítségével (*Powers–Cox* [1997], *Barbaranelli et al.* [2007] *de Vries–de Graaf–Eisinga* [2008], *Leimgruber* [2011]).

¹ EP: Európai Parlament.

² EU: Európai Unió.

³ KAP: Közös Agrárpolitika.

Másrészt az EU – azon belül is az EP – politikai döntéshozatalát, jogalkotását befolyásoló folyamatok és változók mindezülig sem exploratív, sem konfirmatív faktorelemzésnek nem képezték tárgyát. Ez természetesen igaz az EP módosító javaslatain, az azokhoz kapcsolódó magyarázóváltozókon alapuló elemzésekre is.

Jelen cikk felépítése a következő. A bevezető és a SEM⁴ elméleti hátterének ismertetése után először a modell politikatudományi alkalmazásáról szóló tudományos cikkeket összegzi, majd az adatbázist mutatja be. A konfirmatív elemzés fejezet az útdiagramot, a mérési modell egyenleteit és a strukturális egyenleteket, valamint a paraméterbecsléseket és a modellilleszkedési mutatók meghatározását tartalmazza. Végül diszkusszióra, a kapott eredmények értelmezésére kerül sor.

1. Elméleti áttekintés a SEM-ről

A SEM egy többváltozós elemzési módszertan, amely többek között a többváltozós regresszió és a faktorelemzés gondolatait kombinálja, hogy becslést adjon a kölcsönös függőségi kapcsolatokra. Egy strukturális modell felállításával egyidejűleg becsli a különálló, de egymástól függő, többváltozós regressziós egyenleteket. E modell a független és függő változók közötti kapcsolatokat fejezi ki, és még azt is kezelni képes, hogy az egyes kapcsolatokban függő változók másokban akár függetlenek (magyarázók) is lehetnek. A SEM az ok-okozati összefüggéseket igyekszik megragadni, tehát azt, hogy valamely változóban bekövetkezett változás a feltételezések szerint egy másikban is változást idéz elő. Jelen cikkben alkalmazott formájában egy konfirmatív típusú elemzési módszer, mellyel a változók közötti kapcsolatok (a magyarázó- [független] változó függő változókra gyakorolt hatásának) megállapítása az elemzés előtt (a priori) történik az elmélet, a tapasztalat és a kutatási célok alapján. Következésképp nem segít a modell meghatározásában, hanem azt állapítja meg, hogy a már felállított elméleti modellt mennyire támasztják alá a – mintából nyert – adatok (*Hair et al.* [2006]); emellett annak paramétereit becsli, és illeszkedésének „jósgát” is minősíti.

A társadalomtudományokban – és ezen belül a politikatudományban – gyakran előfordul, hogy bizonyos elméleti fogalmak közvetlenül nem megfigyelhetők vagy mérhetők, így a rájuk vonatkozó elmélet sem tesztelhető közvetlenül. A SEM-modellben két fő változótypus van: a megfigyelt és a latens változó. Az utóbbi közvetlenül nem észlelhető fogalom, melyet csak megfigyelhető vagy mérhető változókkal lehet leírni (*Hair et al.* [2006]).

⁴ SEM (structural equation modeling): strukturális egyenletek modellezése.

A megfigyelt, más szóval indikátorváltozók segítségével a latens változók mérhetőek. A SEM-ben mind a megfigyelt, mind a latens változók lehetnek független és függő változók. Szokásos ehelyett a magyarázó- és az eredményváltozó elnevezések használata is. (Füstös *et al.* [2004]) Az előbbieket a modell más változói nem befolyásolják, ellenben az utóbbiakat igen. A SEM minden olyan latens változóját, melyet valamely más latens változó határoz meg, latens függő, másképpen endogén latens változónak, míg azokat, melyeket más latens változó nem befolyásol, latens független vagy exogén latens változónak nevezünk. A latens független változókat tehát a SEM-modellben megfigyelt független változók indikálják, míg az előzőeket megfigyelt függő változók mérik (Schumacker–Lomax [2010]).

A független változókat X -szel, a függőket Y -nal; a latens független változókat ζ -vel, míg a latens függőket η -val jelöljük.

Az útdiagram a SEM változói közötti kapcsolatok grafikus ábrázolása, melyben a feltételezett ok-okozati kapcsolatokat egyenes (a magyarázóváltozóból a függőbe mutató) nyilakkal ábrázoljuk. A mindkét végén nyilban végződő egyenes a latens változók kölcsönös, kétirányú (korreláció jellegű) kapcsolatát jelzi (Hair *et al.* [2006]).

Az útmodellben minden latens függő változó irányába mutat nyíl egy másik latens változóból. Latens változóból nyíl a (megfigyelt) magyarázóváltozók felé is irányulhat – kifejezve, hogy az a megfigyelt változók „mögött” húzódik meg, illetve a latens magyarázóváltozóból a latens eredményváltozók irányába. Az útdiagramban a latens változókat kör vagy ellipszis, a megfigyelt változókat négyzet vagy téglalap jelöli. Hibatag, melyet méretében a latens változókénál kisebb kör vagy ellipszis mutat, mind a megfigyelt, mind a latens változókhoz kapcsolódhat. Az első esetben azt fejezi ki, hogy az adott megfigyelt változó a hozzá kapcsolódó latens változón kívül mást is indikál (Schumacker–Lomax [2010]).

A SEM-modellek korai változatait Jöreskog [1969], [1973]; Keesling [1972] és Wiley [1973] fejlesztették ki, így kezdetben ezeket JKW-modelleknek hívták. Később a lineáris strukturális kapcsolatok modellje nevet kapta a LISREL-szoftver⁵ 1973-as kifejlesztését követően (Schumacker–Lomax [2010]).

Az általános LISREL-modelleken belül két részt különböztetünk meg: a mérésit és a strukturálisat. A strukturális modell a latens változók kauzális összefüggéseit írja le, a mérési modell pedig arra ad választ, hogy mely megfigyelt változók (milyen módon) mérik az egyes latens változókat. Ez lényegében egy konfirmatív faktor-elemzési modell (Garson [2011]), amivel e kétféle változók közötti kapcsolat vizsgálható. Ennek során előzetes hipotézissel élünk a faktorstruktúrára vonatkozóan, és azt tanulmányozzuk, hogy adataink megerősítik-e a hipotézist, vagy sem (Bernschütz [2011]).

⁵ LISREL (linear structural relations): lineáris strukturális kapcsolatok.

Ezzel szemben a strukturális modell – mint már azt írtam – azt mutatja, hogy a latens változók hogyan kapcsolódnak egymáshoz, és ezáltal lehetővé teszi az azok között levő összefüggések jellemzését, melyek minden függő változó vonatkozásában strukturális egyenletek formáját öltik (*Hair et al.* [2006]).

Összegzésképpen tehát a mérési vagy faktormodell a latens változók és az azokat meghatározó megfigyelt változók közötti kapcsolatokat mutatja be, míg a strukturális modell a latens változókét (*Bernschütz* [2011]).

A SEM helyes illeszkedésének mérése különböző illeszkedési mutatók kiszámításával lehetséges. Leggyakrabban az NFI-t⁶ (*Bentler–Bonett* [1980]) használjuk. Ez a relatív mutató, ami a tárgymodellt hasonlítja egy nullmodellhez, 0 és 1 közötti értéket vesz fel – minél közelebb van az 1-hez, a modell annál jobban illeszkedik az adatokhoz. Hüvelykujjszabály szerint azok a modellek, melyek esetén az NFI értéke 0,9 alatt van, jelentős felülvizsgálatra, javításra szorulnak (*Arbuckle* [2013]). E mutató előnye, hogy értéke fix határok között mozog, így megbízható képet alkothatunk az extrém nagy mintaméret ellenére is. Ezzel szemben az RMSEA-nak⁷ (*Browne–Cudeck* [1993]) felső határa nincs, értéke tökéletes illeszkedés esetén 0. Pusztán hüvelykujjszabályként javasolható, hogy ne használjunk 0,1-nél nagyobb RMSEA-értékű modellt (*Browne–Cudeck* [1993]). Az RFI⁸ az NFI-hez hasonló tulajdonsággal rendelkezik, értéke azonban negatív is lehet (*Bollen* [1989]).

A SEM – alkalmas becslési eljárással – lényegében a megfigyelt változók közötti korrelációs mátrixon alapul. Nemcsak (arány- vagy intervallum-) skálán mért, hanem alacsonyabb szintű, kategoriális változók beépítését is lehetővé teszi a modellbe. Ilyenkor azt feltételezzük, hogy valójában a kategoriális változó „mögött” is folytonos eloszlás van, csak azt kizárólag „diszkrétizálva” tudjuk megfigyelni (például, ha egy adott érték felett van, akkor 1-nek látjuk, alatta pedig 0-nak). Ez a gondolat egy SEM-től függetlenül is létező statisztikai koncepcióhoz vezet, amit a kategoriális változók közötti polychorikus korrelációnak hívunk (*Kirk* [1973]); itt feltételezzük, hogy a mögöttes eloszlás normális. Speciálisan 2×2-es tábla (két bináris változó) esetén tetrachorikus korrelációról beszélünk.

2. A SEM alkalmazása a politikatudományban

A strukturális egyenletek módszere főként a társadalomtudományokban – azon belül is a szociológiában, a marketingben és a politikatudományban –, valamint a

⁶ NFI (normed fit index): normalizált illeszkedési mutató.

⁷ RMSEA (root mean square error of approximation): a közelítés átlagos négyzetes hibájának gyöke.

⁸ RFI (relative fit index): relatív illeszkedési index.

pszichológiában alkalmazott módszer. A politikatudomány elsősorban a választói magatartás és döntés leírására, illetve az azokat befolyásoló tényezők megállapítására használja. A következőkben az ezekkel foglalkozó cikkek, elemzések közül mutatok be néhányat.

De Vries et al. [2008] a családi háttér jellemzőinek választói preferenciára gyakorolt hatását elemezték a holland választások példáján keresztül. A családi háttér sajtósági közül a vallásgyakorlás rendszerességének, az apa egyházi közösségben betöltött tagságának, pártpreferenciájának, iskolai végzettségének és foglalkozásának befolyását tanulmányozták a gyermekek pártpreferenciájára. Modelljükben a választók, illetve családi háttérük jellemzői mint magyarázóváltozók szerepeltek. A szerzők megállapították, hogy az apa pártpreferenciája (a gyermek 15 éves korában) nagyobb mértékben határozza meg a gyermek választói preferenciáját, mint a gyermek személyes tulajdonságai. Ugyanakkor az apa egyházi közösségbeli tagsága, illetve önfoglalkozó státusa nincs hatással rá.

Powers–Cox [1997] a gazdasági reformok elfogadottságának és a szavazói viselkedés összefüggését vizsgálták Lengyelország példáján. SEM-változók között megtalálhatók az életkor, a nem, az iskolai végzettség, a végzett (fizikai vagy szellemi) munka jellege, a lakóhely lélekszáma, a párttagság, az 1990-es rendszerváltást megelőző időszakról alkotott értékítélet, a jövedelmi helyzet és annak változása, illetve a vallásosság. A szerzők cikkükben azt elemezték, hogy e jellemzők milyen hatást gyakorolnak az elégedettségre a gazdasági reformokkal, illetve azt, hogy az utóbbiak miként befolyásolják az emberek pártpreferenciáját. Arra a következtetésre jutottak, hogy a választópolgárok jövedelmi helyzete és rendszerváltásról alkotott értékítélete határozza meg leginkább a gazdasági reformokkal való elégedettséget, míg az előző rendszerhez kapcsolódó viszony és az arról alkotott értékítélet a szavazói magatartást.

Leimgruber [2011] az egyén személyes tulajdonságainak és az általa képviselt politikai értékek választói magatartásra gyakorolt befolyását vizsgálta a svájci választások tanulmányozásával. A személyes értékek, tulajdonságok közül a biztonságot, a kényelmet, a hagyományt, a jóakaratot és az univerzalizmust, valamint az iskolai végzettséget, a nemet, a jövedelmi helyzetet, a kort és a vallást vonták górcső alá, míg a politikai értékek közül a hadsereg szerepét, az esélyegyenlőséget, a hagyományt, a rendpártiságot, a szociális biztonságot és a magas jövedelemmel rendelkezők megadóztatásához való viszonyt. Elemzésének célja az volt, hogy a személyes tulajdonságok szerepét a választói magatartás alakulásában a politikai értékeken keresztül határozza meg, SEM-modell segítségével. Leimgruber végül arra a következtetésre jutott, hogy a személyes tulajdonságok csak közvetve, az egyén politikai értékei útján befolyásolják a választói magatartást.

Barbaranelli et al. [2007] szintén a strukturális egyenletek módszerét alkalmazták a személyes tulajdonságok szavazási hajlandóságra gyakorolt hatásának mérésére az Egyesült Államokban. Modelljükben a politikai (a 2004-es elnök-) választás –

azaz a *George Bushra* (0) vagy a *John Kerryre* (1) leadott szavazat – volt a függő változó, míg a személyes tényezők – nem, életkor stb. – a magyarázók. A szerzők megállapították, hogy a személyhez kötődő változók a szavazási hajlandóság variációjának 16 százalékát magyarázzák, míg a nem és az életkor csak 3 százalékát.

Az előző szerzők mellett *Flores–Ramakrishnan* [2011] az ázsiai származású amerikai állampolgárok politikai részvételének vizsgálatára, *Chang* [2010] pedig a jelen cikkben bemutatott politikai döntéshozatalhoz közel álló intézményi döntéshozatal kontextusában használták a strukturális egyenletek módszerét.

A tágabb értelemben vett európai politika terén tehát találhatók SEM-modellt alkalmazó elemzések, azonban a strukturális egyenletek módszerének alkalmazására az EU politikai folyamatainak és intézményei döntéshozatalának vonatkozásában mindeztidáig még nem került sor.

3. Adatbázis és hipotézisek

Az Európai Bizottság 2011 októberében tette közzé jogszabályi javaslatait a KAP 2014 és 2020 közötti jogi kereteire vonatkozóan, melyek a közvetlen kifizetések, a vidékfejlesztés, az egységes közös piacszervezés, valamint a horizontális rendelkezések terén fogalmazták meg a Bizottság elképzeléseit:

- Javaslat az EP és a Tanács rendeletéhez a KAP keretébe tartozó támogatási rendszerek alapján a mezőgazdasági termelők részére nyújtott közvetlen kifizetésekre vonatkozó szabályok megállapításáról (*EC* [2011a]);
- Javaslat az EP és a Tanács rendeletéhez a mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról (egységes közös piacszervezésről szóló rendelet) (*EC* [2011b]);
- Javaslat az EP és a Tanács rendeletéhez az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról (*EC* [2011c]);
- Javaslat az EP és a Tanács rendeletéhez a KAP finanszírozásáról, irányításáról és nyomon követéséről (*EC* [2011d]).

A jogalkotási eljárás során az Európai Bizottság jogszabálytervezetéhez az EP szövegszerű módosító javaslatokat tesz. A parlamentáris testület belső eljárási szabályai szerint erre elsőként csak az adott jogszabálytervezet EP-n belüli megvitatásáért felelős, jelentéstevő képviselőnek van módja, majd ezt követően, az úgynevezett nyílt javaslat-

tételi fázisban, lehetősége nyílik valamennyi EP-képviselőnek. Az utóbbiak előterjesztését nyílt módosító javaslatoknak nevezik. Ezzel párhuzamosan az adott jogszabálytervezetért felelős parlamenti szakbizottság – a KAP jogszabálytervezetei esetén a COMAGRI⁹– mellett az EP más, vélemény kibocsátására felkért bizottsága is tehet jogszabályi módosító javaslatokat. Végezetül a jelentéstevő kompromisszumos módosító javaslatokat is kidolgozhat úgy, hogy azokba (jellemzően) a folyamat során korábban beterjesztett módosító javaslatokat (illetve azok egyes elemeit) sűríti.

Jelen elemzés a felsorolt négy jogszabálytervezethez benyújtott módosító javaslatokat dolgozza fel. Mint arról már szó volt, a vizsgált adatbázis több mint 8 500 módosító javaslatot tartalmaz az 1. táblázat szerinti bontásban.

1. táblázat

Az európai parlamenti módosító javaslatok száma a KAP 2013-as reformjában

KAP-jogszabálytervezet	Együtdöntési eljárás
Közvetlen kifizetések rendelete	2 575
Vidékfejlesztési rendelet	2 471
Egységes közös piacszerkezési rendelet	2 596
Horizontális rendelet	972
<i>Összesen</i>	<i>8 614</i>

Forrás: Itt és a következő táblázatoknál, ábráknál saját számítás és összeállítás.

Annak érdekében, hogy a több képviselő által közösen jegyzett, európai parlamenti módosító javaslatok esetén a képviselőkhöz, illetve a tagállamaikhoz kapcsolódó magyarázóváltozók hatását elemezni lehessen, először e javaslatokat a binárisan kódolt adatbázisban az őket jegyző képviselők számának megfelelő sorban tüntettem fel. Ezt követően természetesen soronként kerültek feltüntetésre a képviselőkhöz kapcsolódó binárisan kódolt változók. A közösen jegyzett módosító javaslatok „szétfejtését” követően így az adatbázisban 16 637 javaslat adatai találhatóak. (A bináris és az ordinális függő változók alkalmazását a SEM-ben *Muthén* [1979], [1984] is megerősítette; és *Arbuckle* [2013] szintén bináris változókat vizsgált.)

Elemzésem hátterét az a kutatási probléma képezi, hogy az európai uniós döntések/jogszabályok elfogadását befolyásoló tényezőkről, azok egymáshoz kapcsolódásáról, illetve jogalkotásra gyakorolt hatásáról csak keveset tudunk.

Tanulmányom célja ezért az EU, azon belül is az EP döntéshozatali folyamatainak jobb megértése, valamint a politikai döntéseket, a politikai-jogalkotási végered-

⁹ COMAGRI (Committee on Agriculture and Rural Development): az EP Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Szakbizottsága.

ményt meghatározó tényezők beazonosítása. A kutatás fő kérdése, hogy milyen tényezők/tényezőcsoportok miként befolyásolják a döntést, jelen esetben az EP módosító javaslatainak elfogadását. Ennek megfelelően az elemzési eszközként választott SEM az európai parlamenti módosító javaslatokhoz, azok elfogadásához köthető megfigyelt és latens magyarázó-, illetve eredményváltozók vizsgálatát célozza meg.

A kutatás hipotézisei, melyek egyrészt a modell illeszkedéséhez, másrészt a képzett latens változókhoz és azok döntést befolyásoló szerepéhez, harmadrészt pedig a latens eredményváltozók közötti kapcsolatokhoz kötődnek, a következők:

H1. hipotézis: a modellilleszkedés a felvázolt SEM-útdiagram szerint valósul meg, tehát az előzetesen megalkotott elméleti modell a megfigyelt és latens változók kapcsolatait, viszonyrendszerét a valós kapcsolatoknak megfelelően mutatja be.

H2. hipotézis: a jogi-intézményi tényezők befolyásolják az európai parlamenti módosító javaslatok elfogadásának valószínűségét az EP szakbizottságában. Ez a hipotézis *Tsebelis–Kalandrakis* [1999], *Tsebelis et al.* [2001], *Lucic* [2004], valamint *Kardasheva* [2009] elemzéseinek megállapításaihoz kapcsolódik. *Tsebelis–Kalandrakis* [1999] és *Lucic* [2004] szerint nagyobb az első olvasatban tett, *Tsebelis et al.* [2001] tanulmányában az Európai Bizottság által is támogatott, míg *Kardasheva* [2009] következtetése alapján az EP által sürgősséggel tárgyalt jogszabályokhoz benyújtott módosító javaslatok elfogadásának valószínűsége a második olvasatban tett, az Európai Bizottság által nem támogatott, illetve a nem sürgősséggel tárgyalt jogszabályokhoz beterjesztett módosító javaslatokhoz képest.

H3. hipotézis: az EP módosító javaslatát jegyző képviselő személyéhez kapcsolódó bizonyos tényezők csökkenthetik e javaslatok elfogadásának valószínűségét az EP szakbizottságában. *Sigalas* [2010] az EP-képviselők életkorának és nemének a jogalkotási folyamatra (a jogalkotási jelentések allokációjára, a név szerinti szavazásokra), valamint az EP-képviselői munka egyes elemeire (parlamentari kérdésekre, plenáris felszólalásokra) gyakorolt hatását elemezte. Megállapítása szerint az életkor a parlamentari kérdések és a plenáris felszólalások vonatkozásában negatív kapcsolatot mutat a képviselők aktivitásával. A nem azonban (szignifikánsan) nem magyarázza a képviselők jogalkotási és parlamentari tevékenységét, illetve aktivitását.

H4. hipotézis: a tagállamhoz kötődő tényezők befolyásolják a módosító javaslatok elfogadásának valószínűségét az EP plenáris ülése, valamint a Tanács által. *Sigalas* [2010] arra a következtetésre jutott, hogy az EU központi fekvésű tagállamaiból – Ausztriából,

Németországból, Belgiumból, Franciaországból, Hollandiából, Luxemburgból, Nagy-Britanniából – származó képviselők aktívabbak a név szerinti plenáris szavazások esetén, mint az EU perifériáján található tagállamokéi. Kovács [2014] szerint a nettó befizető tagállamokból¹⁰ származó EP-képviselők módosító javaslatai elfogadásának nagyobb a valószínűsége.

H5. hipotézis: az EP módosító javaslataihoz kötődő tényezők befolyásolják az elfogadás valószínűségét az EP szakbizottságában. Ez a feltevés összhangban van Schackleton [1999] és Kreppel [1999] megállapításaival. Előbbi a kompromisszumos formában beterjesztett, utóbbi a tisztázó – nem szakpolitikai – jellegű, valamint a jogszabályok preambulum részéhez tett módosító javaslatok elfogadásának nagyobb valószínűségét állapította meg.

H6. hipotézis: az EP döntéshozatali folyamatát meghatározó politikai tényezők befolyásolják a módosító javaslatok elfogadásának valószínűségét mindhárom vizsgált döntéshozatali szinten (az EP-szakbizottság, az EP plenáris ülése és a Tanács). Kreppel [1999] úgy vélekedett, hogy az EP politikai egysége az adott szakpolitikai kérdésben, míg Kardasheva [2009] szerint egyrészt az Európai Bizottság támogatása, másrészt konzultációs eljárás esetén az EP politikai mozgásteret (amennyiben a testület a kérdéses jogszabályt az együtdöntési eljárás keretében tárgyalt jogszabály elfogadásához tudja kapcsolni), emeli a módosító javaslatok elfogadásának valószínűségét.

H7. hipotézis: a vizsgált módosító javaslatok EP-szakbizottsági elfogadása pozitívan befolyásolja a parlament plenáris ülése általi jóváhagyást. A KAP 2013-as reformjához kötődő, európai parlamenti módosító javaslatokat elemezve, Fertő–Kovács [2014] bemutatták, hogy az EP plenáris ülése gyakorlatilag teljes egészében – több mint 90 százalékban – elfogadja a szakbizottság által jóváhagyott módosító javaslatokat.

H8. hipotézis: a módosító javaslatok elfogadása az EP plenáris ülése által pozitív hatást gyakorol azok tanácsi elfogadására, és ezáltal bekerülésükre a végső jogszabályba. Fertő–Kovács [2014] is a KAP 2013-as reformjának európai parlamenti módosító javaslatait elemezve, ugyanerre a megállapításra jutottak.

¹⁰ Az Európai Bizottság adatai alapján nettó befizető tagállamok a 2014 és 2020 közötti időszakban: Ausztria, Belgium, Ciprus, Dánia, Finnország, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, Olaszország, Svédország, Nagy-Britannia és Németország.

4. Elemzés

Az előző fejezetben megfogalmazott hipotézisek teszteléséhez egy strukturális egyenletekből álló modellt írtam fel. Az elemzés első lépése a változók meghatározása volt. A magyarázóváltozókat a 2. táblázat tartalmazza.

2. táblázat

A modellben szereplő magyarázóváltozók

Változó		
elnevezése	rövidítése	jelentése
X_1	KAP	A módosító javaslat kapcsolódását jelzi a KAP adott pilléréhez. Első pillér: közvetlen kifizetések, egységes közös piacszerzés. Második pillér: vidékfejlesztés.
X_2	Tag	A módosító javaslatot az EP szakbizottságának tagja vagy pótagja terjesztette be.
X_3	NetBefiz	A módosító javaslatot az EU nettó befizető tagállamának EP-képviselője nyújtotta be.
X_4	Mgazd	A módosító javaslatot az EU mezőgazdasági tagállamának EP-képviselője tette.*
X_5	EU15	A módosító javaslatot az EU15 valamelyikének EP-képviselője tette.**
X_6	Vkerület	A módosító javaslatot olyan EU-tagállam EP-képviselője terjesztette be, amely az európai parlamenti választásokon választókerületenként delegál képviselőket.***
X_7	Preamb	A módosító javaslatot a jogszabálytervezet bevezető, preambulum részéhez tették.
X_8	Jelentés	A módosító javaslatot a jogszabálytervezet európai parlamenti jelentéstevője fogalmazta meg.
X_9	Közös	A módosító javaslatot több EP-képviselő közösen jegyzi.
X_{10}	Kompr	A módosító javaslatot kompromisszumos módosító javaslat formájában fogadták el.
X_{11}	TöbbCikl	A módosító javaslatot jegyző képviselő legalább második ciklusát tölti az EP-ben.
X_{12}	Nem	A képviselő neme férfi.
X_{13}	NagyEP	A módosító javaslatot az EP néppárti vagy szocialista képviselőcsoportjának tagja tette.
X_{14}	Azonos	A módosító javaslatot jegyző EP-képviselő politikai pártja a képviselő tagállamában kormányon van (tehát a Tanácsban a képviselővel azonos politikai oldalon levő miniszter foglal helyet).

* Eurostat-adatok alapján a 2014 és 2020 közötti időszakban mezőgazdasági tagállamok: Bulgária, Ciprus, Dánia, Franciaország, Görögország, Hollandia, Lengyelország, Litvánia, Magyarország, Olaszország, Románia és Spanyolország.

** EU15: Ausztria, Belgium, Dánia, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Írország, Luxemburg, Nagy-Britannia, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország és Svédország.

*** EU-tagállamok, melyek választókerületenként küldenek képviselőket az EP-be: Belgium, Franciaország, Írország, Olaszország, Lengyelország és Nagy-Britannia.

A magyarázóváltozók alapján öt latens változót képeztünk. A konfirmatív elemzés egyik célja annak megállapítása, hogy a modellben a vizsgált magyarázóváltozók valóban e latens változók, illetve feltételezett struktúrájuk szerint „szerveződnek-e”. A jogi és intézményi tényezőket magában foglaló latens változó a KAP jogszabályaira, illetve az EP-képviselők szakbizottsági pozíciójára vonatkozó változókat foglalja magában; míg külön-külön latens változót alkot a tagállamhoz kapcsolódó négy magyarázó, a módosító javaslat típusára utaló, a javaslattevő személyéhez kötődő, valamint a módosító javaslatot jegyző EP-képviselő pártpolitikai helyzetét mutató változók.

Az EP módosító javaslatainak vonatkozásában három döntési, elfogadási szintről beszélhetünk. A jelentéstevő által megfogalmazott / a nyílt / a véleményadó bizottságok által előterjesztett, valamint a kompromisszumos módosító javaslatokról elsőként az EP szakbizottsága szavaz, majd második lépésben, a szakbizottság által már elfogadottakról az EP plenáris ülése. Végül, a plenáris ülés által is jóváhagyott módosító javaslatokról az EP és a Tanács közötti tárgyalásokat követően a Tanács dönt. Ez a három elfogadási szint jelenti az elemzésem eredményváltozóit.

3. táblázat

A modellben szereplő eredményváltozók

Változó		
kódja	rövidítése	jelentése
Y_1	η_1	A módosító javaslatot elfogadta az EP szakbizottsága.
Y_2	η_2	A módosító javaslatot elfogadta az EP plenáris ülése.
Y_3	η_3	A módosító javaslatot elfogadta a Tanács.

A latens változók kapcsolatait egymással, illetve az eredményváltozókkal a 4. táblázat mutatja be.

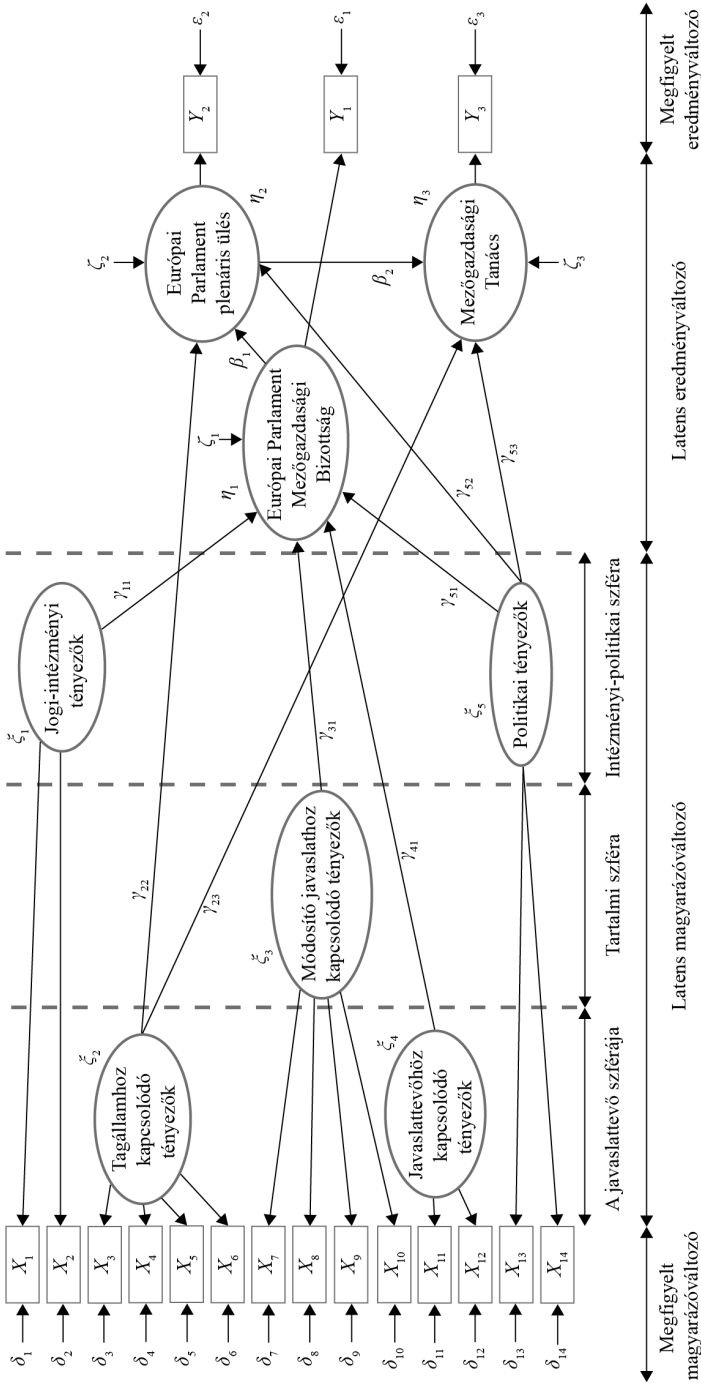
4. táblázat

A modell latens változóinak kapcsolatai

Paraméter	A kapcsolat jellege
γ_{11}	A szakbizottsági szavazást illetően jelentősége van annak, hogy mely képviselő COMAGRI-tag vagy -póttag, illetve a szakbizottságban lényeges, hogy konkrétan mely KAP-jogszabályról van szó (a plenáris ülésre ugyanis már a KAP-csomag részeként kerül).
γ_{22}	A nemzeti delegációk rendszerint az EP plenáris ülése előtt egyeztetnek arról, hogy milyen módon szavazzanak (a COMAGRI-ülésre ez kevésbé jellemző).
γ_{23}	A tanácsülésen a tagállami érdekeknek van a legnagyobb szerepe.
γ_{31}	A módosító – különösen a jelentéstevőhöz kötődő, illetve a kompromisszumos – javaslatok típusának az EP-szakbizottsági szavazást megelőzően van jelentősége. Az EP plenáris ülés elé ezek már COMAGRI által támogatott javaslatokként kerülnek.
γ_{41}	A személyes tulajdonságoknak – különösen a ciklusok számának – a személyes döntéshozatali szinten, a COMAGRI-ban van jelentősége; itt a személyes tekintély, rang is befolyásolja egy-egy módosító javaslat sorsát (és szorosabb a szavazási eredmény is). A plenáris ülésen, 750 képviselő esetén, ezeknek már kicsi a jelentősége.
γ_{51}	A pártállás (EP-frakció) meghatározza a szavazást a COMAGRI-ban; előtte frakción belüli munkacsoportban egyeztetik a szavazói listát.
γ_{52}	A pártállás (EP-frakció) meghatározza a plenáris szavazást; előtte frakcióülésen egyeztetik a szavazói listát.
γ_{53}	A hazai kormánnyal megegyező pártállásnak jelentősége van az elfogadásban, mivel adott pártállású EP-képviselők könnyebben együttműködnek a Tanácsban a velük megegyező pártállású miniszterrel.

A modellben mind a megfigyelt magyarázóváltozókhoz, valamint a latens és a megfigyelt eredményváltozókhoz hibátag kapcsolódik. Ami az eredményváltozók közötti kapcsolatokat illeti, a szakbizottsági döntés értelemszerűen egyirányú hatással van az EP plenáris ülésének döntésére. A plenáris ülés és a Tanács döntése között szintén egyirányú kapcsolat van.

1. ábra. A SEM-modell útdiagramja



Megjegyzés. Az ábrában X a független, Y a függő, ζ a latens függő változókat, β az eredményváltozók közötti kapcsolatokat, δ az exogén latens változó reziduális tagját, γ a latens magyarázó- és eredményváltozók közötti kapcsolatokat, ζ a latens endogén változó sztochasztikus reziduális tagját, ϵ pedig az endogén manifest változók mérési hibáját jelöli.

Az útdiagramon látható, hogy tartalmi értelemben három elkülönülő részt alkotnak a latens magyarázóváltozók: 1. a javaslattevő szférájához a tagállamhoz és a javaslattevőhöz kapcsolódó, 2. a tartalmi szférához a módosító javaslatához kötődő, míg 3. az intézményi-politikai szférához a jogi-intézményi és a politikai tényezők tartoznak.

A diagram alapján a latens eredmény- és magyarázóváltozók kapcsolata, tehát a strukturális egyenletek felírhatók az:

$$\begin{aligned}\eta_1 &= \gamma_{11}\zeta_1 + \gamma_{31}\zeta_3 + \gamma_{41}\zeta_4 + \gamma_{51}\zeta_5 + \zeta_1, \\ \eta_2 &= \gamma_{22}\zeta_2 + \gamma_{52}\zeta_5 + \zeta_2 + \beta_1\eta_1, \\ \eta_3 &= \gamma_{23}\zeta_2 + \gamma_{53}\zeta_5 + \zeta_3 + \beta_2\eta_2\end{aligned}$$

alakban, ahol ζ a latens független, η a latens függő változókat, β az eredményváltozók közötti kapcsolatokat, γ a latens magyarázó- és eredményváltozók közötti kapcsolatokat, ε pedig az endogén manifeszt változók mérési hibáját jelöli.

A megfigyelt és a latens változók kapcsolata, tehát a mérési modell egyenletei a következők:

$$\begin{aligned}X_1 &= \lambda_1^X \zeta_1 + \delta_1, & X_2 &= \lambda_2^X \zeta_1 + \delta_2, & X_3 &= \lambda_3^X \zeta_2 + \delta_3, & X_4 &= \lambda_4^X \zeta_2 + \delta_4, \\ X_5 &= \lambda_5^X \zeta_2 + \delta_5, & X_6 &= \lambda_6^X \zeta_2 + \delta_6, & X_7 &= \lambda_7^X \zeta_3 + \delta_7, & X_8 &= \lambda_8^X \zeta_3 + \delta_8, \\ X_9 &= \lambda_9^X \zeta_3 + \delta_9, & X_{10} &= \lambda_{10}^X \zeta_3 + \delta_{10}, & X_{11} &= \lambda_{11}^X \zeta_4 + \delta_{11}, & X_{12} &= \lambda_{12}^X \zeta_4 + \delta_{12}, \\ & & X_{13} &= \lambda_{13}^X \zeta_5 + \delta_{13}, & X_{14} &= \lambda_{14}^X \zeta_5 + \delta_{14}\end{aligned}$$

ahol X a független, δ az exogén latens változó reziduális tagja és λ az endogén manifeszt változók faktorsúlya.

Az eredményváltozók pedig:

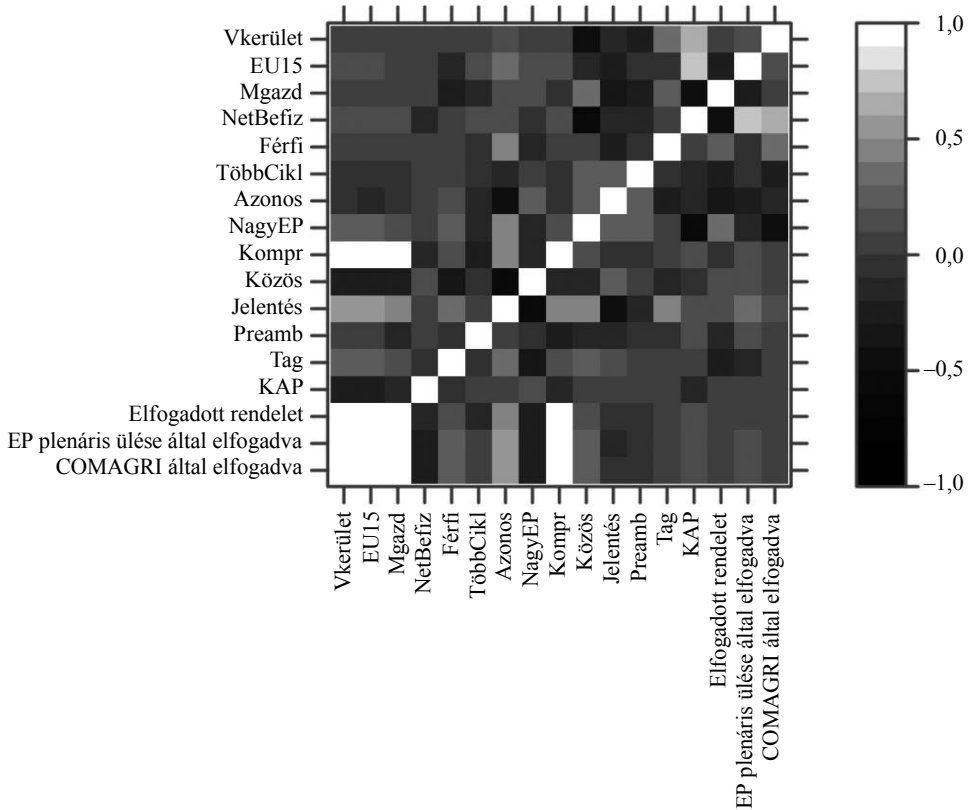
$$Y_1 = \lambda_1^Y \eta_1 + \varepsilon_1, \quad Y_2 = \lambda_2^Y \eta_2 + \varepsilon_2, \quad Y_3 = \lambda_3^Y \eta_3 + \varepsilon_3,$$

ahol Y a függő változó és ε az endogén manifeszt változók mérési hibája.

5. Eredmények, diszkusszió

A korrelációs mátrixhoz, melyet a 2. ábra szemléltet, a változók között páronként határoztuk meg a polychorikus korrelációkat.

2. ábra. A modell változóinak polychorikus korrelációs mátrixa

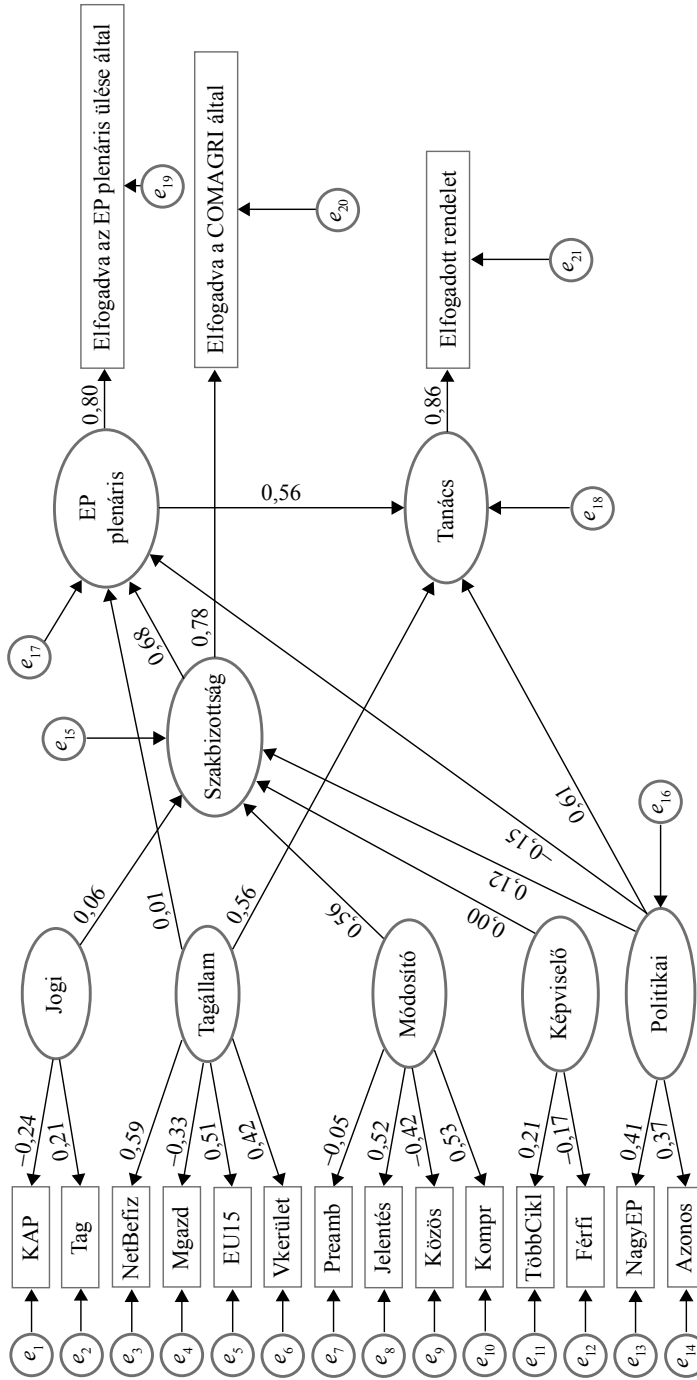


Megjegyzés. A rövidítések magyarázatáért lásd a 2. táblázatot.

A SEM-elemzésre az SPSS AMOS program 22.0.0-s verziójával (Arbuckle [2013]) került sor.

A paraméterbecsléseket követően kapott SEM-modellt a 3. ábra mutatja be.

3. ábra. A Közös Agrárpolitika 2013. évi európai parlamenti reformjának SEM-modellje



Megjegyzés: NFI = 0,007, RMSEA = 0,706, RFI = -0,047. Jogi: jogi-intézményi tényezők; Tagállam: tagállamhoz kapcsolódó tényezők; Módosító: módosító javaslatokhoz kapcsolódó tényezők; Képviselő: jegyző képviselőkhez kapcsolódó tényezők; Politikai: politikai tényezők; Szakbizottság: elfogadás a szakbizottság által; EP plenáris: elfogadás az EP plenáris ülése által; Tanács: elfogadás a Tanács által.

A 3. ábra a standardizált paraméterbecsléseket tartalmazza. Az eredmények alapján a következő megállapítások tehetők a hipotézisek vonatkozásában.

H1. hipotézis. A modell illeszkedése összességében igen gyenge. Az NFI értéke mindössze 0,007, az RMSEA-é 0,706, míg az RFI-é $-0,047$. A valóságban tehát a megfigyelt és a latens változók, valamint a latens magyarázó- és a latens eredményváltozók nem a tapasztalatok és az elmélet alapján felállított modell szerint kapcsolódnak egymáshoz. (A modell ismertetését lásd korábban.) Ezek alapján a *H1. hipotézist elutasítjuk*.

A további vizsgálatok előtt fontos leszögezni, hogy a modell gyenge illeszkedése – így a *H1. hipotézis* elutasítása – miatt a modellben szereplő kapcsolatokra vonatkozó hipotézisek vizsgálatát és azok eredményeit fenntartással kell kezelnünk. Egy gyengén illeszkedő modellben ugyanis a változók közötti kapcsolatok erősségére vonatkozó megállapítások szükségképpen csak korlátozott érvényességűek lehetnek.¹¹

Mivel a modellbecslés során a paraméterek standard hibáit is becsüljük, elvileg tesztelni lehetne azok szignifikanciáját is. A gyakorlatban azonban ennek nincs értelme, hiszen ilyen mintanagyság mellett a teszteknek „olyan erejük van”, hogy gyakorlatilag minden hipotézisvizsgálat szignifikáns lenne.

A *H2. hipotézis* értelmében a jogi-intézményi tényezők befolyásolják az EP módosító javaslatának EP-szakszabizottság általi elfogadásának valószínűségét. A modell eredményei alapján a Jogi latens magyarázóváltozó és a Szakszabizottság latens eredményváltozó közötti *kapcsolat paraméterének* értéke 0,06, melynek *pozitív mivolta ugyan minimális mértékben, de megerősíti a H2. hipotézist*. Így azt *elfogadjuk*. Ez az eredmény megerősíti *Tsebelis–Kalandrakis* [1999], *Tsebelis et al.* [2001], *Lucic* [2004], valamint *Kardasheva* [2009] elemzéseinek megállapításait, miszerint a jogi-intézményi jellegű tényezők befolyásolják az EP módosító javaslatának elfogadásának valószínűségét.

A *H3. hipotézis* azt feltételezte, hogy az európai parlamenti módosító javaslatot jegyző EP-képviselő személyéhez kapcsolódó tényezők hatással vannak az elfogadás valószínűségére az EP szakszabizottságában. A SEM eredményei szerint a Képviselő és a Szakszabizottság latens változók közötti kapcsolat paraméterének értéke 0, tehát *az nem magyarázó jellegű*. Ez alapján a *H3. hipotézist elutasítjuk*. Az eredmény így nem erősíti meg *Sigalas* [2010] vizsgálatának megállapítását, miszerint az EP-képviselők személyes tulajdonságai befolyásolják a képviselő jogalkotási és parlamenti tevékenységét.

A *H4. hipotézis* szerint a tagállamhoz kötődő tényezők befolyásolják az európai parlamenti módosító javaslatok elfogadásának valószínűségét az EP plenáris ülésén

¹¹ A modell p értéke három tizedesjegy pontossággal nulla, annak ellenére, hogy illeszkedése rossz. Ekkora mintanagyság mellett azonban már olyan kicsi a mintavételi ingadozás, és olyan nagy a tesztek ereje, hogy a legkisebb különbség is szignifikánsnak minősül.

és a Tanácsban. A modell eredményei szerint a Tagállam és az EP plenáris latens változók közötti kapcsolat paramétere 0,01, míg a Tagállam és a Tanács latens változók közöttié 0,11. Ezek ugyan *minimális mértékben, de mindkét döntéshozatali (EP-plenáris ülési és tanácsi) szinten megerősítik a H4. hipotézist*, illetve Sigalas [2010] és Kovács [2014] korábban említett eredményeit. Az is megállapítható, hogy ezek a tényezők inkább a Tanács általi elfogadásra gyakorolnak hatást.

A H5. hipotézis azt állította, hogy a módosító javaslat típusát leíró tényezők befolyásolják a módosító javaslat EP-szakbizottság általi elfogadásának valószínűségét. A Módosító és a Szakbizottság latens változók közötti kapcsolat paraméterértéke 0,56, így a H5. hipotézist *elfogadjuk*. Eredményünk ezáltal összhangban van Schackleton [1999] és Kreppel [1999] elemzésének konklúzióival.

A H6. hipotézis értelmében a döntéshozatal politikai tényezői befolyásolják az európai parlamenti módosító javaslatok elfogadásának valószínűségét mindhárom döntéshozatali szinten. A SEM eredményei szerint a Politikai latens változó kapcsolatának paraméterértéke a Szakbizottság latens változóval 0,12, az EP plenáris latens változóval $-0,15$, míg a Tanács latens változóval 0,61. A *döntően pozitív kapcsolat miatt ezért a H6. hipotézist elfogadottnak tekinthetjük*. Kiemelésre érdemes, hogy a politikai tényezők leginkább a tanácsi döntéshozatali szintre hatnak, mely a tagállamokban kormányon levő politikai erőkkkel megegyező pártállású EP-képviselők jelentős befolyását mutatja. Az eredmények megerősítik Kreppel [1999] és Kardasheva [2009] cikkének megállapításait is.

A H7. hipotézis szerint a módosító EP-javaslatok EP-szakbizottság általi elfogadása pozitív hatással van az EP-plenáris ülés egyetértésére. A két latens eredményváltozó közötti kapcsolat – összhangban a Fertő–Kovács [2014] szerzőpáros tanulmányában leírtakkal – paraméterének értéke 0,68, mely alapján a H7. hipotézist *elfogadjuk*.

Végül, a H8. hipotézis szerint az EP módosító javaslatának elfogadása az EP plenáris ülés által előnyösen befolyásolja azok tanácsi jóváhagyását. Az EP plenáris és a Tanács latens eredményváltozók közötti kapcsolat paraméterértéke 0,55, mely alátámasztja Fertő–Kovács [2014] tanulmányának következtetéseit, és egyben *megerősíti a H8. hipotézist. Így azt elfogadottnak tekintjük*.

Jelen cikk célja az EP döntéshozatali folyamatának elemzése és az ezen belül kapcsolatok tesztelése volt egy konfirmatív modell révén, a KAP 2013-as reformjának jogalkotása példáján. A különböző döntési szinteket befolyásoló, megfigyelt és latens magyarázóváltozók közötti kapcsolatokat a vonatkozó szakirodalom, valamint személyes tapasztalataink alapján határoztuk meg. A modell gyenge illeszkedése arra utal, hogy a jogalkotást és annak eredményét jelen tanulmányban nem vizsgált – sok esetben feltételezhetően nem is megfigyelhető, illetve számszerűsíthető – magyarázó- és latens változók befolyásolják. Ezért a jövőben további exploratív típusú elemzés tárgyát képezheti egy megfelelő modell specifikálása valamely modellszelekciós eljárás révén.

Irodalom

- ARBUCKLE, J. [2013]: *IBM SPSS Amos 22 User's Guide*. IBM Corporation. ftp://public.dhe.ibm.com/software/analytics/spss/documentation/amos/22.0/en/Manuals/IBM_SPSS_Amos_User_Guide.pdf
- BARBARANELLI, C. – CAPRARA, V. G. – VECCHIONE, M. – FRALEY, C. R. [2007]: Voters' Personality Traits in Presidential Elections. *Personality and Individual Differences*. Vol. 42. No. 7. pp. 1199–1208.
- BENTLER, P. M. – BONETT, D. G. [1980]: Significance Tests and Goodness-of-Fit in the Analysis of Covariance Structures. *Psychological Bulletin*. Vol. 88. No. 3. pp. 588–606.
- BERNSCHÜTZ M. [2011]: *Az integrált marketingkommunikáció alkalmazásának strukturális modellje*. PhD-értékezés. Budapesti Corvinus Egyetem. Budapest.
- BOLLEN, K. A. [1989]: *Structural Equations with Latent Variables*. Wiley. New York.
- BROWNE, M. W. – CUDECK, R. [1993]: Alternative Ways of Assessing Model Fit. In: *Bollen, K. A. – Long, J. S. (eds.): Testing Structural Equation Models*. Sage. Beverly Hills. pp. 132–162.
- CHANG, N. [2010]: *Using Structural Equation Modeling to Test the Validity of Interactive Management*. Western Political Science Association. Annual Meeting Paper. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1580590.
- CROMBEZ, C. [1997]: The Co-Decision Procedure in the European Union. *Legislative Studies Quarterly*. Vol. 22. No. 1. pp. 97–119.
- EC (EUROPEAN COMMISSION) [2011a]: *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Establishing Rules for Direct Payments to Farmers Under Support Schemes within the Framework of the Common Agricultural Policy*. Brussels. http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com625/625_en.pdf
- EC [2011b]: *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Establishing a Common Organisation of the Markets in Agricultural Products (Single CMO Regulation)*. Brussels. http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com626/626_en.pdf
- EC [2011c]: *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Support for Rural Development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD)*. Brussels. http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com627/627_en.pdf
- EC [2011d]: *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the financing, management and monitoring of the common agricultural policy*. Brussels. http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com628/628_en.pdf
- FERTŐ, I. – KOVÁCS, A. [2014]: *Analysis of the European Parliamentary Amendments to the Legislative Proposals of the 2013 CAP Reform*. Centre for European Policy Studies. Brussels.
- FLORES, A. R. – RAMAKRISHNAN, K. S. [2011]: *Structural Equation Models of Asian American Political Participation*. Russell Sage. New York. https://www.russellsage.org/sites/all/files/Wong_et_al_onlineappendix.pdf
- FÜSTÖS L. – KOVÁCS E. – MESZÉNA GY. – SIMONNÉ MOSOLYGÓ N. [2004]: *Alakfelismerés (Sokváltozós statisztikai módszerek)*. Új Mandátum Könyvkiadó. Budapest.
- GAARSON, G. D. [2011]: *Statnotes: Topics in Multivariate Analysis*. <http://faculty.chass.ncsu.edu/garson/pa765/statnote.htm>.

- GREER, A. – HIND, T. [2012]: Inter-Institutional Decision-Making: The Case of the Common Agricultural Policy. *Politics and Society*. Vol. 31. No. 4. pp. 331–341.
- HAIR, J. F. JR. – BLACK, W. C. – BABIN, B. J. – ANDERSON, R. E. – TATHAM, R. L. [2006]: *Multivariate Data Analysis*. Pearson/Prentice Hall. Upper Saddle River.
- HIX, S. [2002]: Constitutional Agenda-Setting through Discretion in Rule Interpretation: Why the European Parliament Won at Amsterdam. *British Journal of Political Science*. Vol. 32. No. 2. pp. 259–280.
- JÖRESKOG, K. G. [1969]: A General Approach to Confirmatory Maximum Likelihood Factor Analysis. *Psychometrika*. Vol. 34. Issue 2. pp. 183–202.
- JÖRESKOG, K. G. [1973]: A General Method for Estimating a Linear Structural Equation System. In: *Goldberger, A. S. – Duncan, O. D. (eds.): Structural Equation Models in the Social Sciences..* Seminar Press. New York. pp. 85–112.
- JUPILLE, J. [2007]: Contested Procedures: Ambiguities, Interstices and EU Institutional Change. *West European Politics*. Vol. 30. No. 2. pp. 301–320.
- KARDASHEVA, R. [2009]: The Power to Delay: The European Parliament's Influence in the Consultation Procedure. *Journal of Common Market Studies*. Vol. 47. No. 2. pp. 385–409.
- KEESLING, J. W. [1972]: *Maximum Likelihood Approaches to Causal Flow Analysis*. Doctoral dissertation. University of Chicago. Chicago.
- KIRK, D. [1973]: On the Numerical Approximation of the Bivariate Normal (Tetrachoric) Correlation Coefficient. *Psychometrika*. Vol. 38. No. 2. pp. 259–268.
- KOVÁCS A. [2014]: A konzultációtól az együttdöntésig. Az Európai Parlament megnövekedett szerepe a Közös Agrárpolitika jogalkotásában. *Politikatudományi Szemle*. 23. évf. 4. sz. 35–67. old.
- KREPPPEL, A. [1999]: What Affects the European Parliament's Legislative Influence? An Analysis of the Success of EP Amendments. *Journal of Common Market Studies*. Vol. 37. No. 3. pp. 521–538.
- KREPPPEL, A. [2002]: Moving Beyond Procedure. An Empirical Analysis of European Parliament Legislative Influence. *Comparative Political Studies*. Vol. 35. No. 7. pp. 784–813.
- LEIMGRUBER, P. [2011]: Values and Votes: The Indirect Effect of Personal Values on Voting Behaviour. *Swiss Political Science Review*. Vol. 17. No. 2. pp. 107–127.
- LUCIC, S. [2004]: The Power of the European Parliament in Cooperation Legislative Procedure. *Medjunarodni Problemi*. Vol. 56. No. 2–3. pp. 249–278. <http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0025-8555/2004/0025-85550403249L.pdf>
- MUTHÉN, B. [1979]: A Structural Probit Model with Latent Variables. *Journal of the American Statistical Association*. Vol. 74. No. 4. pp. 807–811.
- MUTHÉN, B. [1984]: A General Structural Equation Model with Dichotomous, Ordered Categorical, and Continuous Latent Variable Indicators. *Psychometrika*. Vol. 49. No. 1. pp. 115–132.
- POWERS, D. V. – COX, J. H. [1997]: Echoes from the Past: The Relationship between Satisfaction with Economic Reforms and Voting Behavior in Poland. *The American Political Science Review*. Vol. 91. No. 3. pp. 617–633.
- SCHUMACKER, R. E. – LOMAX, R. G. [2010]: *A Beginner's Guide to Structural Equation Modelling*. Routledge. New York.
- SHACKLETON, M. [1999]: *The Politics of Codecision*. European Community Studies Association Sixth Biennial Conference. 2–5 June. Pittsburgh. <http://aei.pitt.edu/2383/1/003781.1.pdf>

- SIGALAS, M. [2010]: *Representation During the 6th European Parliament MEP Activity and Explanations of Performance Variation*. Paper for the 5th Pan-European ECPR Conference on EU Politics. 23–26 June. University of Oporto and University Fernando Pessoa. Porto. <http://www.jhubc.it/ecpr-porto/virtualpaperroom/118.pdf>
- STEUNENBERG, B. [1994]: Decision Making Under Different Institutional Arrangements: Legislation by the European Community. *Journal of Institutional and Theoretical Economics*. Vol. 150. No. 4. pp. 642–669.
- SWINNEN, J. F. M. – KNOPS, L. [2012]: *CAP Reform: Will the European Parliament Take the Bull by the Horns?* Centre for European Policy Studies. Brussels.
- TSEBELIS, G. – KALANDRAKIS, A. [1999]: The European Parliament and Environmental Legislation: The Case of Chemicals. *European Journal of Political Research*. Vol. 36. No. 1. pp. 119–154.
- TSEBELIS, G. – JENSEN, B. C. – KALANDRAKIS, A. – KREPPPEL, A. [2001]: Legislative Procedures in the European Union: An Empirical Analysis. *British Journal of Political Science*. Vol. 31. Issue 4. pp. 573–599.
- DE VRIES, J. – DE GRAAF, N. D. – EISINGA, R. [2008]: Biases in the Effects of Family Background Characteristics on Voting Preference: The Dutch Case. *Electoral Studies*. Vol. 28. No. 3. pp. 204–217.
- WILEY, D. E. [1973]: The Identification Problem for Structural Equation Models with Unmeasured Variables. In: *Goldberger, A. S. – Duncan, O. D. (eds.): Structural Equation Models in the Social Sciences*. Seminar Press. New York. pp. 69–83.

Summary

The CAP¹² is one of the most important policies of the European Union, having the highest share in its budget. As the Treaty of Lisbon extended the application of the co-decision procedure to the CAP, the 2013 CAP reform was the first one, in which the European Parliament was an equal co-legislator with the Council in the legislative process.

The analysis is based on a newly elaborated dataset containing the legislative amendments that were presented by the European Parliament to the legislative proposals of the 2013 CAP reform. Amendments in the dataset have been described by 14 explanatory and 3 result variables.

Via the application of the structural equation modelling, the objective of the study is to test the existence and interrelatedness of the factors in the light of the observed variables, the factors that influence the decision-making of the CAP and that were preliminary defined based on existing theories and research experiences.

The results of the model haven't confirmed the preliminary hypothesis on the goodness of the model-fit. Nevertheless, taking into account the weak model-fit index, it shall be highlighted that the adoption of the legislative amendments of the European Parliament is mostly influenced by factors connected to the type of the amendment as well as political factors.

¹² CAP: Common Agricultural Policy.